

Міні-проект

На тему “тварини минулого”
роботу виконав учень **5-Б** класу
ЗОШ **I-III** ст.**10**

ПЛАН

- 1** Мамонти.
- 2** динозаври.
- 3** шаблезубі тигри

МАМОНТ

- Мамонти (лат. **Mammuthus**) - вимерлий рід ссавців з сімейства слонових, що жив в четвертинному періоді. Досягали висоти **5,5** метрів і маси тіла **10-12** тонн. Таким чином, мамонти були в два рази важче найбільших сучасних наземних ссавців - африканських слонів. Мамонти з'явилися в пліоцені і жили **2** млн - **9000** років назад в Європі, Азії, Африці та Північній Америці **[1]**. Знайдено численні кістки мамонтів в стоянках стародавньої людини кам'яного віку; виявлені також малюнки і скульптури мамонтів, зроблені доісторичним людиною. У Сибіру і на Алясці відомі випадки знаходження трупів мамонтів, що збереглися завдяки перебуванню їх в товщі багаторічної мерзлоти. Основні види мамонтів за розмірами не перевершували сучасних слонів, але при цьому північноамериканський підвид **Mammuthus imperator** досягав висоти **5** метрів і маси **12** тонн, а карликові види **Mammuthus exilis** і **Mammuthus** не перевищували **2** метри у висоту і були масою до **900** кг. На спині найбільш північних видів розташовувався горб, який, як вважалося раніше, утворювався подовженими остистими відростками хребців. Пізніші знахідки, однак, показали, що в горбу мамонта немає великих відростків. Зате, подібно верблюдам, там мамонти накопичували потужні запаси жиру **[3]**.

МАМОТ

Скелет мамонта

ДИНОЗАВРИ

- Динозаври (лат. **Dinosauria**, від грец. Δεινός - страшний, жахливий, небезпечний і σαῦρος - ящір, ящірка) - надзагін наземних хребетних тварин, що домінували на Землі в мезозойську еру - протягом більше **160** мільйонів років, починаючи з пізнього триасового періоду (приблизно **225** млн. років тому **[1]**) до кінця крейдяного періоду (близько **65** млн. років тому), коли більшість з них стало вимирати під час великомасштабного зникнення тварин і багатьох різновидів рослин у відносно короткий геологічний період історії. Виявлені рештки динозаврів на всіх континентах планети **[2]**. Нині палеонтологами описано понад **500** різних родів **[3]** і більш ніж **1000** різних видів **[4]**, які чітко діляться на дві групи - птахотазових і ящеротазових динозаврів. Етимологія назви

ДИНОЗАВРИ

Термін «динозавр» був введений в **1842** році англійським біологом Річардом Оуеном, для опису перших скам'янілих останків стародавніх ящерів, які вражали уяву вчених своїми розмірами [5]. Слово походить від грецького δεινός (**deinos**) - «страшний, жахливий» і σαῦρος (**sauros**) - «ящір» [6]. Хоча таксономічне ім'я часто інтерпретувалася як якась вказівка на зуби, кігті та інші вселяють страх особливості динозаврів, насправді ж Оуен дав цей термін, вказуючи на їх розмір і велич [7]. Пояснюючи свої погляди, Оуен називав динозаврів товстошкірими вторинного періоду. До товстошкірим в **XIX** столітті відносили великих і масивнотелих бегемотів, слонів і носорогів, а вторинним періодом вважали мезозойську еру.

Історія вивчення

Основна стаття: Історія вивчення динозаврів

Реконструкція игуанодона Г. Мантелла - перша в історії реконструкція динозавра

Гігантські кістки, що знаходяться іноді в землі, в античності вважали останками героїв епохи Троянської війни, в Середні століття і аж до **XIX** ст. - Останками велетнів, про яких згадується в Біблії та які загинули під час всесвітнього потопу; на Далекому Сході їх вважали кістками драконів і приписували їм цілющі властивості.

ДИНОЗАВРИ

- У **1824** році президент Королівського геологічного товариства Вільям Бакленд виступив з доповіддю про знахідку, зроблену в **1815** році в юрських сланцях Стоунзфілда (графство Оксфордшир) і складається з декількох кісток і фрагмента «допотопного» тварини. Вдавшись до допомоги видного фахівця з порівняльної анатомії Жоржа Кюв'є, Бакленд класифікував знахідку як останки гігантської хижої ящірки (лат. **Sauria**) і, відповідно, назвав її мегалозавром - «величезним ящером».

У **1826** році Гідеон Мантелл, хірург з Льюїса (графство Суссекс), дійсний член Ліннеєвського, аналогічним чином представив в геологічному суспільстві знайдені їм зуби раніше невідомого виду, якому він дав назву игуанодон (букв. «Ігуанозубий») за схожість зуба з зубом ящірки ігуани. Він же в **1833** році описав гілеозавра - представника панцирних ящерів анкілозавров. Щелепа мегалозавра, ілюстрація зі статті Бакленд
Мезозойська фауна в уявленнях середини **XIX** в. На передньому плані зображено мегалозаври, реконструйовані Р. Оуеном як чотириногі істоти
Статуя мегалозавра в саду Кришталевого палацу

У **1842** році англійський біолог Річард Оуен, констатувавши безсумнівну подібність між цими трьома видами і їх відмінність від сучасних рептилій, виділив їх в особливий підряд, назвавши його **Dinosauria** («жахливі ящери») [8].

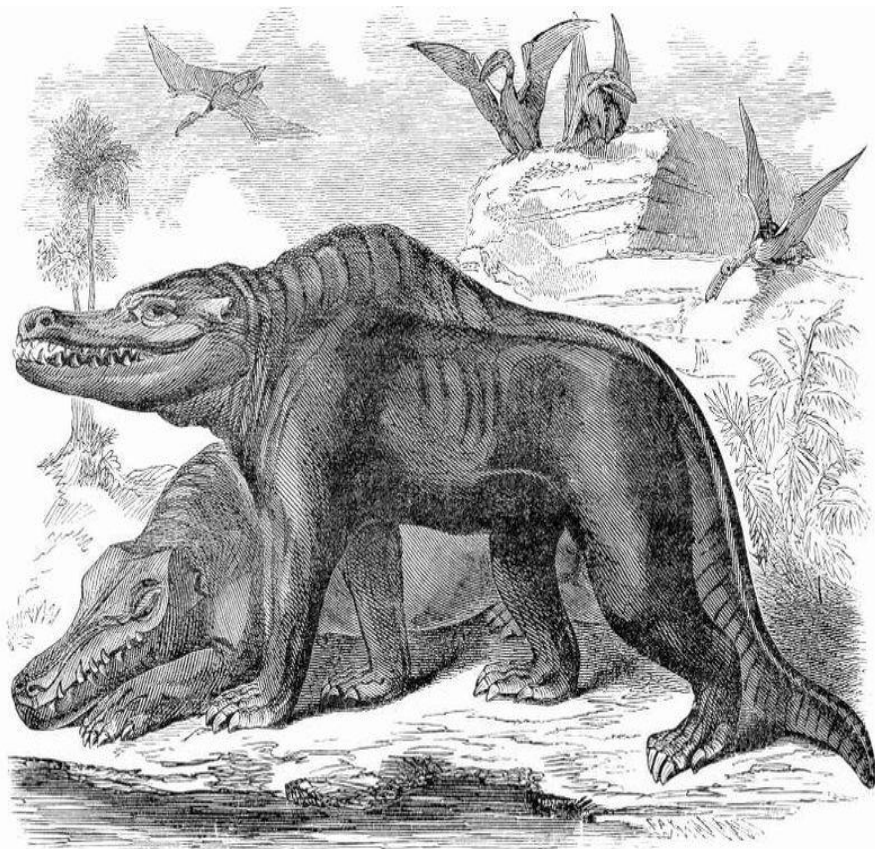

ДИНОЗАВРИ

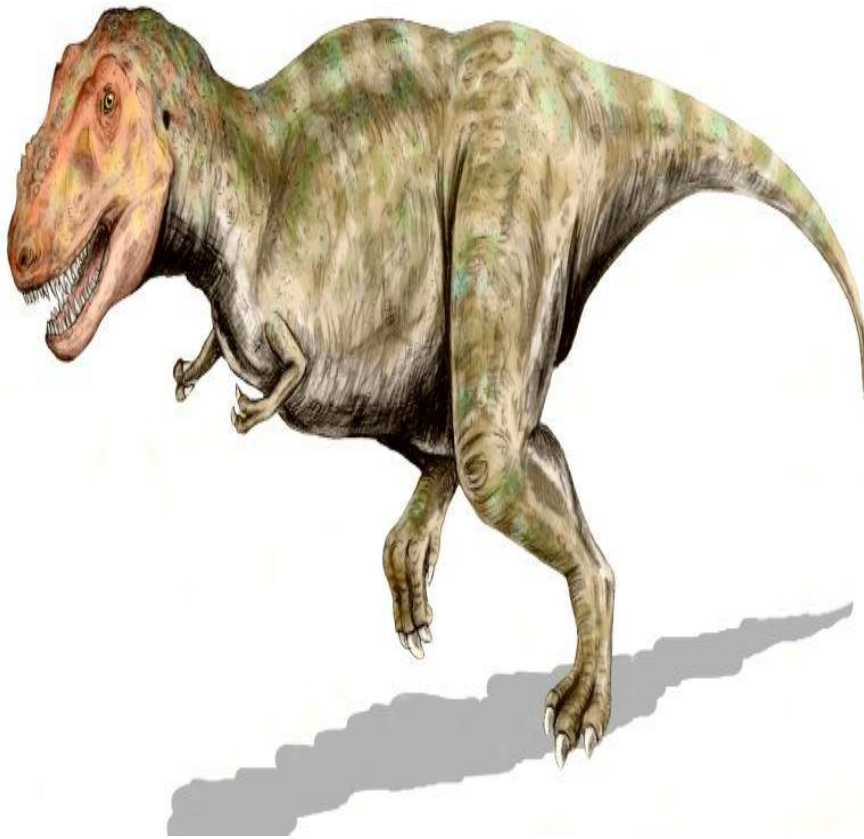
- Відкриття в **1858** році в США добре зберігся скелета гадрозавра перекинуло уявлення про динозаврів як про чотириногих тварин, показавши, що динозаври могли ходити на двох ногах. У наступні кілька десятиліть були відкриті представники більшості основних груп динозаврів; важлива заслуга в цьому належить американським палеонтологам Гофоніілу Маршу і Едварду Копу, які відкрили і описали в цілому **142** нових види, включаючи апатозавра і бронтозавра (згодом їх віднесли до одного роду), диплодока та стегозавра, моноклону, трицератопса і ін. Накопичення матеріалу призвело до поділу динозаврів на сімейства птахотазових і ящеротазових (**1887**).

В рамках першої половини двадцятого століття велика частина наукового співтовариства помилково вважала, що динозаври були громіздкими, млявими тваринами. Більшість досліджень, що проводяться з **1970** року, однак, вказали, що динозаври були активними тваринами з підвищеним метаболізмом і численними особливостями для соціальної взаємодії.

ДИНОЗАВРЫ

тиранозавр

- Як і інші представники свого сімейства, тиранозавр був одноногим хижаком з масивним черепом, який врівноважується довгим важким і жорстким хвостом. У порівнянні з великими і могутніми задніми кінцівками цього ящера його передні лапи були зовсім невеликими, але надзвичайно могутніми для свого розміру, і мали два кігтистих пальця. Є найбільшим видом своєї родини, одним з найбільших представників теропод і одним з найбільших наземних хижаків за всю історію Землі. Найбільший з відомих повних кістяків цього динозавра має довжину **12,3** метра [4], висоту до стегна - **4** метри [5], а маса цієї особи за оцінками експертів за життя досягала **6,8** тонни [6]. Як найбільше м'ясоїдна в своїй екосистемі, тиранозавр, швидше за все, був Хижаки найвищого рівня і полював на гадрозавров, цератопсов і, можливо, навіть на зауроподів [7], хоча деякі дослідники припускають, що харчувався він переважно падлом. Більш того, суперечка про те, чи був тиранозавр повноцінним мисливцем і Хижаки найвищого рівня або падальщиком, був одним з найбільш напружених і тривалих в історії палеонтології.

Шаблезубі тигри

Шаблезубі кішки (лат. **Machairodontinae**) - вимерла підродина котячих. Шаблезубими кішками також іноді помилково називають деякі види німравід і барбурофеліди, хоча вони не належали до сімейства котячих. Шаблезубі тварини зустрічалися і в інших загонах, наприклад у креодонтів (махероїди) або у сумчастих (сумчастий шаблезубий тигр). Шаблезубі кішки з'явилися в ранньому або середньому міоцені в Африці. Ранній представник підродини **Pseudaelurus quadridentatus** мав тенденцію, спрямовану до збільшення верхніх іклів, і, ймовірно, перебував в основі еволюції шаблезубих кішок. Найраніший відомий рід **Miomachairodus** відомий з середнього міоцену Африки і Туреччини. До пізнього міоцену шаблезубі кішки співіснували в декількох місцях разом з барбурофелісами (**Barbourofelis**), архаїчними великими м'ясоїдними тваринами, які також мали довгі ікла. Останні представники підродини шаблезубих кішок, а саме пологи смілодон (**Smilodon**) і гомотерії (**Homotherium**), вимерли в пізньому плейстоцені, приблизно **10 000** років тому в Америці.

Scimitar-toothed Cat
Miomachairodus
Pleistocene
Duke County, Texas
TM 100 001

Шаблезубі тигри

Шаблезубі кішки зобов'язані своєю назвою дуже довгим зігнутим іклами, які досягли у деяких видів **20** см. Ці тварини могли відкривати пащу на **95 °**, що було необхідним для використання подібних зубів. Сучасні котячі можуть відкривати пащу лише на **65 °**. За тілобудови шаблезубі кішки були сильнішими і менш витонченими, ніж сучасні кішки. Багато мали відносно короткий хвіст, схожий на хвіст рисі. Існує поширена уявлення про те, що шаблезубі кішки були дуже великими. Насправді багато видів були порівняно невеликими, менше ніж леопарди і оцелоти. Лише деякі, такі як смілодон (вид **Smilodon populator** - найбільший представник шаблезубих кішок) або гомотерії, ставилися до мегафауни.

